Folkhälsan asiantuntijalausunto 18.2.2022

Kira Exell-Paakki Asumis- ja sosiaalipalveluiden johtaja

Asia: HE 231/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Folkhälsan haluaa lausunnossaan nostaa esille kolme keskeistä muutosehdotusta lakiehdotukseen HE 231/2021 vp jotka olivat lakiluonnoksessa mutta puuttuvat tai poikkeavat esityksestä; yhteisöllinen asuminen, yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen yhdistäminen sekä henkilöstömitoitus.

Sosiaalihuoltolaki

21 b § Yhteisöllinen asuminen

- **Katsomme että nykyinen lakiehdotus perusteluineen on huonompi ratkaisu välimuotoisen asumisen toteuttamiseen kuin lakiluonnos, joka oli lausunto kierroksella. Luonnoksessa ehdotettu hybridimalli tulisi ottaa takaisin lakiin ja perusteluihin, jotta seniortaloissa ja omistusasunnoissa asuvia ei syrjittäisi.** Perustelumme tähän on lakiehdotuksessa vallitseva tarkoitus erottaa asuminen ja palvelut toisistaan ja mahdollistaa että asukas voi joustavasti asua samassa asunnossa palvelutarpeesta riippumatta aina tukipalvelutarpeesta ympärivuorokautiseen palvelutarpeeseen.

- Lakiesityksessä perusteluiden lähtökohta on, että yhteisöllisen asumisen asunnot merkitään Valveri rekisteriin. Tämä käytäntö tukee vanhaa toimintamuotoa, jossa rekisteröidään vain tiettyjä määrättyjä asuntoja. Tämä vanha rekisteröintikäytäntö ei tue asuntojen joustavaa käyttöä yhteisölliseen asumiseen**. Asuntojen rekisteröinnistä tulisi luopua ja asukkaille yksilöllisesti myöntää palvelut yhteisölliseen asumiseen yksilöllisellä päätöksellä, joka perustuu palvelutarve kriteereihin, joita asiakkaan tulee täyttää. Ehdotamme muutoksen lakiin, että palvelutarpeen arvioinnissa hyvinvointialue arvioi myös asunnon soveltuvuuden yhteisölliseen asumiseen ja Valveri rekisteröinnistä luovutaan.**

- Rakennuskokonaisuuksissa, joissa on eri asuntomuotoja kuten omistusasuntoja, palvelutuottajan vuokra-asuntoja sekä kolmannen osapuolen vuokra-asuntoja, ei ole mahdollista edellyttää, että asunnot merkittäisiin rekisteriin yhteisöllisinä asuntoina. Näin ollen laissa tarkoitettu yhteisöllisen palveluasumisen, nykyisen palveluasumisen, lisäämisen edellytykset eivät toteudu

- Nykyisessä lakiehdotuksessa suljetaan pois asukkaiden mahdollisuus yhteisölliseen asumiseen senioritaloissa joihin asukkaat ovat itsenäisesti hakeutuneet. **Ehdotamme että lakia muutetaan niin että myös senioritalojen asukkailla olisi samanvertainen mahdollisuus joustavasti siirtyä palvelutarpeeseen perustuen itsenäisestä asumisesta yhteisölliseen asumiseen ja tarpeen mukaan ympäri vuorokautiseen palveluasumiseen omassa asunnossaan riippumatta asumismuodosta (omistus- tai vuokra-asunto).**

46 c § Yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen yhdistäminen

- Painotamme asumisen ja palveluiden erottamiseen viitaten, että asukkaan asunnon omistusmuoto rakennuskokonaisuudessa, jossa erilaisia asuntoja ja ympärivuorokautinen palveluasuminen, ei saa vaikuttaa mahdollisuuteen joustavasti muuttaa palvelumuotoa aina ympärivuorokautiseen palveluasumiseen asti. Näin ollen toistamme, **että asukkaan asuntoa ei tulisi viedä rekisteriin eikä tarkisteta lupaviranomaisen toimesta.**

Henkilöstö ja henkilöstömitoitus

- **Esitämme että laissa säilytettäisiin edelleen nimike hoitoapulainen.** Hoitoapulaisten tehtäväkuvaan kuuluisi osallistuminen sosiaali- ja terveysalan henkilön ohjaamana välittömään asiakastyöhön avustavissa tehtävissä mm. ruokailun, ulkoilun, askartelun, pukemisen ja WC käyntien yhteydessä. Työnantaja vastaa siitä, että työntekijällä on tarvittava osaaminen perehdyttämisen kautta tehtäväkuvauksessa mainittuihin tehtäviin. Näemme että tämä on välttämätöntä henkilöstön riittävyyden kannalta eikä heikennä palvelun laatua hyvällä perehdytyksellä ja ohjauksella. Mikäli perusteluissa sivulla 63 mainittu koulutuspaikkojen lisäys tuo toivottua tulosta henkilöstön lukumäärän lisäyksen muodossa pitkällä aikajänteellä katsomme, että hoitoapulaisen työpanoksesta välittömään työhön voidaan luopua.

- Ehdotamme että henkilöstönriittävyyden takaamiseksi **henkilöstömitoituksessa otetaan huomioon teknologian ja apuvälineiden vaikutus,** joka oli vaihtoehtona lakiluonnoksessa.

- Joustava henkilömitoitus on edellytys sille, että monimuotoiset yksilölliset asumisratkaisut kehittyvät toimiviksi sekä julkisessa että yksityisessä palvelutuotannossa. Kuten perusteluissa on mainittu, tavallisen palveluasumisen kiinteä henkilöstömitoitus on vaikuttanut palvelutuotantoon negatiivisesti. Laissa esitetty asiakkaan palvelusuunnitelman tuntimäärään perustuva mitoitus ja kiinteä mitoitus vain ympärivuorokautiseen palvelumitoitukseen on ratkaisu, joka edistää asukkaiden mahdollisuutta parhaassa tapauksessa elää elämän loppuun asti omassa asunnoissaan palvelutuottajan rakennuskokonaisuudessa.

Muut kohdat

18 a § Lapsiperheen oikeus kotipalveluun

- Ehdotamme että lakitekstiin lisätään **tai perheen** ”Lapsiperheellä on oikeus saada välttämätön 1 momentissa tarkoitettu kotipalvelu, jos lapsen **tai perheen** hyvinvoinnin turvaaminen ilman niitä ei ole mahdollista synnytyksen, sairauden, vamman tai muun vastaavan toimintakykyä alentavan syyn taikka erityisen perhe- tai elämäntilanteen vuoksi”

19 a § Kotihoito

- Kotihoitoa tulee voida tuottaa myös niin **ilman että sama palveluntuottaja tuottaa kohdassa 4 mainittua kotisairaanhoitoa**. Toteamme myös, että on erittäin tärkeätä, että lain perusteluissa ilmenee, että henkilölle voidaan palvelusuunnitelmassa myöntää vain tukipalveluita tai nämä yhdistettynä kotipalveluun eri asumismuodoissa ja eri asiakasryhmille, myös muille kuin iäkkäille ihmisille.

19 b § Turva-auttamispalvelu

- **Ehdotamme tähän lisäyksen, että arviointi ja avun anto voidaan rakennuskokonaisuudessa toteuttaa myös niin että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö on paikalla etäyhteydellä.** Tällöin palveluntuottaja vastaa siitä, että henkilö, joka on fyysisesti paikan päällä ja vastaa turva-auttamispyyntöön on saanut riittävän koulutuksen, perehdytyksen ja välineistön etäkonsultointiin. Näemme että tämä toimintatapa olisi turvallisesti toteutettavissa asumiskokonaisuuksissa, jossa on ympärivuorokautinen palveluasuminen yhdistettynä yhteisölliseen asumiseen sekä tavalliseen asumiseen.

21 a § Tuettu asuminen

- Esitämme että tuettua asumista **olisi syytä kehittää myös iäkkäille henkilöille**, joilla on pääasiallisena palveluntarpeena lievä muistisairaus tai palveluntarve, joka johtuu turvattomuudesta tai yksinäisyydestä. Tuettu asuminen on myös sopiva asumismuoto henkilöille, joilla on muu kognitiivinen alenema kuin kehitysvamma

46 b § Kotikäyntien suunnittelu ja kotihoidon toteuttaminen

- **Ehdotamme lakiin lisäystä, että kotihoidon toteuttamisessa voidaan käyttää myös henkilöitä, joilla on työnantajan arvioima osaaminen** silloin kun asiakas tarvitsee pääasiassa tukipalveluita sekä päivittäisiin tarpeisiin vastaamista kuten ruoan tarjoilua, wc käynneissä avustamista tai käyntejä, jolla varmistetaan asukkaan pärjääminen. Näin myös vähenee asukkaan luona käyvien henkilöiden määrä.

Käsitteet

- Lakiehdotuksessa on suomenkieliseksi käsitteeksi esitetty ympärivuorokautinen palveluasuminen. Jotta käsitteistä olisi yhteneväinen ehdotamme, **että ruotsinkielinen käsite olisi vastaavasti dygnet runt serviceboende ja passivoiva käsite omsorg poistuisi.**

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Käsitteet

- Ehdotamme että ruotsinkielisessä lakiehdotuksessa muutetaan **Verksamhetsenheternas föreståndare och ansvariga personer** vastaamaan suomenkielisissä ehdotuksessa käytettyä toimintayksiköiden johtajat ja vastuuhenkilöt esimerkiksi **Verksamhetsenheternas enhetschefer och ansvarspersoner**. Mielestämme sana föreståndare on vanhentunut eikä vastaa nimikettä toimiluvissa.